Poštnina plačana v gotovini

Cena Din 1·—

Slovenski dom

Štev. 262 | V Ljubljani, v soboto, 14. novembra 1936 | Leto 1.

Barcelona - sovjetska smodnišnica

Pariz, 14. novembra, o. Po poročilih, ki jih dobivajo pariški listi s francoskih bojišč, postaja v krvavem obračunavanju med španskimi nacionalisti in med levičarji vsebolj vidno prizadevanje boljševiške vlade v Moskvi, ki poskuša z vsemi sredstvi, da bi podaljšala življenje rdeči madridski vladi in da bi vsaj na majhnem delu Španije ustvarila rdečo postojanko v Zahodni Evropi. Nacionalistične čete plenijo pri svojih bojih zdaj izključno orožje sovjetskega izvora. Pri tem gre za najmodernejše izume na področju vojne tehnike. Francove čete so dobile v svoje roke pred Madridom tanke zadnje konstrukcije, rdeča letala operirajo z zračnimi torpedi in s plinskimi bombami, za katere v Španiji ni bilo nobene tovarne.

Barcelona postaja bolj in bolj prava sovjetska smodnišnica. Poleg velikih tovorov sovjetskega orožja, ki prihaja čez francosko mejo, pričakujejo za jutri dva velika sovjetska tovorna parnika, katera so nakrcali v Sebastopolu. Eden od teh parnikov je naložen z granatami, bombami in zračnimi torpedi. Kakor poroča »Matin«, so vsi ti izstrelki napolnjeni s strupenimi plini. S tem transportom potuje 15 sovjetskih inženjerjev kemije, ki vozijo s seboj vse potrebne aparate in surovine za izdelovanje strupenih plinov. Druga ladja pa vozi nove zelo hitre tanke ter letala zadnjih sovjetskih modelov. Potrebno moštvo za letala potuje tudi s to ladjo.

30.000 mož rdečih pomožnih čet

Pariz, 14. novembra, o. Poročila desničarskega tiska soglašajo v tem, da znaša število inozemcev, ki služijo v španski rdeči armadi, okrog 30 tisoč. Med temi so zastopane naslednje narodnosti: Sovjetski Rusi, Belgijci, Mexikanci, Poljaki, Čehi, Slovaki, Amerikanci, Angleži, Palestinski Judje in nemški emigrantski komunisti. Število ruskih komunistov, ki služijo španski rdeči vladi, znaša okrog 9000 mož. Za Sovjetsko Rusijo pride na vrsto Francija, ki je dala 400 bojevnikov. Angležev je okrog 300.

Kar se tiče letalstva ima madridska vlada v službi okrog 150 boljševiških pilotov, 50 Francozov ter več letalcev drugih narodnosti.

»Te »mednarodne« rdeče čete so špansko vlado veljale do zdaj več milijonov pezet. Zadnje čase je prišlo iz severno-francoskih industrijskih okrožij okrog 400 prostovoljcev v Barcelono, ki so jih takoj poslali na madridska bojišča, kjer zdaj povečini prevladujejo inozemci.

Plini nastopajo

Talavera, 14. novembra, o. V včerajšnjih bojih na Talaveri so na desnem krilu rdeči letalci začeli nenadno metati plinske bombe. Po poročilu iz nacionalističnega štaba je to prvič v državljanski vojni, da se je kak napad izvršil s plini v takem obsegu. Nacionalistične čete niso imele zaradi tega posebne škode, ker so bili Francovi vojaki že od začetka oskrbljeni z maskami proti plinom.

Kot posledico tega napada napovedujejo nacionalisti boj z vsemi sredstvi in brezobziren obračun s komunisti.

Prijet sovjetski parnik

Gibraltar, 14. novembra, o. Nacionalistična križarka »Almirante Cervera« je včeraj v bližini Gibraltarja ustavila sovjetski parnik »Sojuk Botnikov«. Parnik se na njene pozive kam pluje in kaj vozi, ni odzval, zato ga je križarka prisilila, da se je ustavil. Oddelek nacionalističnih mornarjev je izvršil na parniku preiskavo. Parnik je moral potem odpluti za križarko v Ceuto. Sovjetska vlada zaradi tega ni naredila še nobenega koraka, zaradi česar sklepajo, da je parnik vozil orožje za madridsko vlado.

Vesti iz Francovega štaba

Salamanca, 14. novembra. AA. (DNB.) Vrhovni poveljnik nacionalističnih čet sporoča, da so se vsi napadi rdečih na madridskem bojišču s podporo sovjetskih polkov izjalovili z velikimi izgubami. Pri tej priložnosti so zaplenili en sovjetski tank. Morala nacionalističnih čet je odlična. **Več ujetnikov je izjavilo, da so imele madridske čete pri včerajšnjih napadih velikanske izgube.**

Včeraj ponoči se je nacionalističnemu oddelku pri Casi del Campo po srditih bojih posrečilo prodreti kakšne pol milje na bregu reke Mansanarez, ni se jim pa še posrečilo prekoračiti reko samo.

Afera francoskega zunanjega ministra

Pariz, 14. nov. o. Na včerajšni seji poslanske zbornice je ministrski predsednik Blum govoril v obrambo notranjega ministra Salengroja, ki mu desničarsko časopisje očita, da je bil 1915. leta zaradi bega s fronte in zaradi izdaje francoskih položajev Nemcem, obsojen na smrt. Te trditve časopisja so podprte z neštetimi dokazi, z izjavami Salengrojevih vojnih tovarišev, njegovega poročnika, kapitana in polkovnika ter članov vojnega sodišča. Razsodba proti Salengroju je bila uničena pri veliki amnestiji ob zaključku mirovne konference, kar pa dejstva samega ne zbriše. Vojni minister je s posebno odredbo pred nekaj meseci naročil vsem podrejenim oblastvom, da morajo takoj uničiti vse zapisnike o kaznih, ki so bile odpuščene z amnestijo. Predsednik vlade Blum, ki mu je neprijetno, da ima v svojem kabinetu bivšega dezerterja, je vse obdolžitve proti Salengroju proglasili za izmišljotine, ki dobo kaznovane s tem, da bo vlada sprejela nov tiskovni zakon, ki bo odpravil svobodo tiska. Vrhovni voditelj francoskih socialistov napoveduje torej, da bi opral svojega tovariša tisto, proti čemur se socialisti vseh dežela borijo.

Kakor je bilo predvideno, je včerajšnji dan potekel zelo mirno. Nacionalisti utrjujejo svoje položaje posebno pri segovijskem mostu, pri Carabancelu in Baji. Nekoliko bolj delavna je bila kolona polkovnika Jague. Tam so se večkrat spopadli topovi in tanki. **V Madridu v mnogih predmestjih gori.** Letala niso delovala.

Uradno poročilo, ki je bilo objavljeno zjutraj, pravi, **da na fronti ni bilo ničesar novega.** Močan dež pada že ves dan na Madrid in okolico in zato letala ne morejo delovati. Zdi se, da hočejo nacionalisti s topništvom razbiti položaje vladnih čet in da ne mislijo več pošiljati pehote v ospredje.

Sevilja, 14. novembra. General Queipo de Llano je objavil, da se Francu ne mudi z zavzetjem Madrida, dasi so njegove čete pripravljene za napad. Čas je zaveznik nacionalistov, ker je za madridsko vlado največji problem prehrana miličnikov. Čim dalj počakamo, tem lažje bomo nato izvršili zadnji naskok. Vladne čete so nas danes napadle na južnem odseku, pa so bile odbite.

Pri vasi Posuelo, severnozapadno od Madrida, tam, kjer so nacionalne čete zavzele del ceste iz Madrida v Coruno, so bili včeraj ves dan tudi topniški dvobojt. Topovi nacionalne vojske so bili v premoči. Vladne baterije so po dveurnem boju obmolknile. Na obeh straneh je padlo več ko dva tisoč vojakov.

Poročila iz Madrida

Madrid, 14. novembra. AA. (Havas.) Odbor za obrambo Madrida je izdal tale komunike: Vzlic deževju so nacionalisti izvršili več napadov na nekatere odseke madridske fronte. Vse te napade je prestregel srdit odpor republikanskih čet, ki so sovražniku zadale hude izgube in ga odbile na vseh točkah. Madridske čete so izvršile protinapad in nekoliko prodrle v odseku Velaverdi. Dva bataljona Maročanov in en bataljon tujske legije so napadli s podporo motoriziranega eskadrona sedmih tankov odsek Carabancel. Naše čete so napad odbile in so v boju na nož dokazale svojo visoko moralo. En sovražni tank smo uničili.

Davi ob devetih je eskadrila sovražnih bombnih letal skušala preleteti prestolnico, to so pa preprečila lovska letala, ki so prisilila sovražnika k umiku. Pri zasledovanju smo sestrelili dve sovražni letali.

Predsednik madridske vlade Largo Caballero je včeraj obiskal več odsekov na madridski fronti. Na vseh odsekih je imel posvete z načelniki generalnih štabov. Povsod so ga sprejeli z največjim navdušenjem. Njegova pot je bila v zvezi z ofenzivo, ki so jo vladne čete začele včeraj dopoldne.

Prvi dnevi kneza namestnika Pavla v Angliji

Pomen jugoslovanskega obiska v Londonu

London, 14. nov. m. Čeprav je obisk Nj. kr. Vis. kneza namestnika Pavla, kakor se zatrjuje, privatnega značaja, je njegov prihod v angleško prestolnico izzval po vseh političnih diplomatskih krogih, pa tudi v ostali angleški javnosti največje zanimanje. Tako tukajšni dobro obveščeni krogi poleg uradne verzije, da je jugoslovanski knez namestnik prispel v London izključno zaradi tega, da vrne obisk vojvodu in vojvodinji Kentski, zatrjujejo, da bodo britanski državniki izkoristili bivanje kneza Pavla v Londonu v to, da se bodo neposredno informirali o njegovem stališču glede najvažnejših mednarodnih vprašanj, predvsem pa vprašanj, ki nastajajo zaradi Sredozemskega morja. Prijateljstvo med angleškim kraljem Edvardom VIII. in jugoslovanskim knezom Pavlom izvira še iz oxfordske univerze, takt in razumevanje, ki ga je dosedaj pokazal knez Pavle na polju mednarodne politike, nadalje rodbinske vezi med vladnimi hišami Jugoslavije in Velike Britanije ter končno zadnja izjava jugoslovanskega predsednika vlade dr. Milana Stojadinoviča, da Jugoslavija goji najtoplejše prijateljstvo z britanskim narodom, — vsa ta dejstva služijo angleški javnosti, londonskim politikom in diplomatskim krogom za to, da smatrajo, da sedanje bivanje kneza namestnika Pavla v Londonu ne bo samo čisto navaden obisk iz vljudnosti.

Knez Pavle je bil včeraj na intimnem kosilu, ki ga je njemu na čast priredil v svojem dvorcu vojvoda Kentski in kateremu sta prisostvovali tudi angleška kraljica Mary in norveška kraljica Maud. Ob 5. popoldne je knez namestnik Pavle obiskal angleško kraljico Mary v njeni novi rezidenci. Srečanje kneza Pavla z angleško kraljico Mary v njeni novi rezidenci. Srečanje kneza Pavla z angleško kraljico materjo, je bilo zelo prisrčno. Angleško časopisje objavlja izredno tople članke o osebi Pavla ter pri tem povdarja njegovo veliko popularnost, ki si jo je začel pridobivati že v času svojega študiranja v Oxfordu. Tako med drugim poroča »New Cronicle«: »Morda bo knez Pavle, ki je predsinočnjim prispel v Anglijo s svojo soprogo, pomislil sam pri sebi, koliko vode je odteklo pod mednarodnim mostovjem, odkar je on igral še polo v Oxfordu. To je bilo leta 1914.«

Zvečer bosta knez Pavle in kneginja Olga navzočna na koncertu, zagrebškega kvarteta, ki ga prireja jugoslovanski poslanik Grujič pod pokroviteljstvom kentskega vojvode na svojem domu. Čisti dobiček je namenjen angleški bolnišnici v Kamenici pri Novem Sadu, za katero skrbi jugoslovanska kraljica Marija.

Tiskovna svoboda v Franciji

Pariz, 14. noveembra. TG. Blumova vlada pripravlja nov tiskovni zakon, ki naj v bodoče vse uradne osebnosti zaščiti pred neugodnim ocenjevanjem v časopisju. Povod za ta zakon je dala zadeva z notranjim ministrom Salengrojem, ki so mu desničarski listi dokazovali, da je v vojni pobegnil s fronte k Nemcem. Posebna vojaška komisija je ta očitek zavrgla, toda desničarski tisk nadaljuje z napadi in z objavami izjav raznih prič, ki dokazujejo nasprotno ter pristavljajo, da je glavni obtežilni dokument izginil iz arhivov vojnega ministrstva. Proti novemu tiskovnemu zakonu organizira ves francoski tisk velike javne demonstracije, v katerih pozivajo parlament, naj vendar odkloni takšen zakon, ki demokratičnim svobočinam naravnost pljuje v obraz in bo francoski tisk, ki je ravno na svojo svobodo najbolj ponosen in ponosom tuda na to, da je nikdar ne zlorablja, vrgel na raven fašističnih tiskov, ki objavljajo samo to, kar trenutni režim, ki je na oblasti dovoli ali predpiše. Veliko razburjenje je povzročil tudi izgon glavnega urednika »Figara« Guimiera iz upravnega odbora uradne poročevalske agencije Havas in to na izrecno željo Bluma, ker je Guimier v »Figaru« pisal neugodno za sedanji režim ljudske fronte. In ker je vrhovni komisar za svetovno razstavo l. 1937 Francois-Latour podpisal spomenico, v kateri izrekajo simpatije do urednika Maurassa od rojalistične »Action Francaise«, ki je bil zaprt, ker je rotil vodilne može, naj za božjo voljo ne gonijo naroda v vojno z Italijo, je bil na zahtevo Bluma odstavljen in bo za vrhovnega komisarja imenovan neki čistokrvni Francoz z imenom Bloch.

Sprememba italijanske ustave odgodena

Rim, 14. nov. Mussolini je izvršil rekonstrukcijo italijanske vlade. O tej rekonstrukciji je bilo dosti govorjenja in ugibanja že dolgo. Pričakovali so, da bo prišlo do spremembe italijanske ustave ter do važnih preureditev v ustroju fašistovske države. Mussolini pa je te svoje načrte za zdaj odgodil, ker baje vrhovni državni činitelji niso bili za take spremembe.

Pri rekonstrukciji vlade je prišlo samo do osebnih izprememb. Dosedanji minister za prosveto de Vecchi je imenovan za guvernerja na Dodekanezu, za prosvetnega ministra pa je Mussolini ostavil dosedanjega guvernerja mesta Rima Bottaia. Poleg tega je bilo še nekaj sprememb med uradništvo.

Protiangleško ozadje revolucije v Iraku

Ankara, 14. nov. o. Po poročilih, ki prihajajo iz Iraka, ima zadnji državni udar v Bagdadu ost proti Angliji in proti angleškemu vplivu v Iraku. Irak je poleg Palestine važna postojanka na poti Anglije v Indijo. Zatrjuje, da se je upor izvršil po sporazumu z vodstvom palestinskih Arabcev. V ta namen je štiri dni pred revolucijo prišel v Bagdad voditelj palestinskega upora Favzi Kavugdju. Angleški krogi so domnevali že prej, da vodijo palestinski upor iraški krogi z vednostjo sedanjega mira.

Vesti iz Belgrada

Belgrad, 14. nov. m. Na povratku s konference načelnikov generalštabov držav Balkanskega sporazuma, ki je bila te dni v Bukarešti, so sinoči prispeli v Belgrad zastopniki grškega generalnega štaba na čelu z generalom Papagosom. Z istim vlakom se je vrnil v Belgrad tudi načelnik našega generalnega štaba general Nedič s svojim pomočnikom generalom Bodijem. Grški častniki se bodo zadržali v Belgradu kot gostje našega generalnega štaba nekoliko dni.

Kuluk bodo morali plačati Zagrebčani svoji občini kljub temu, da so se mu dolgo upirali in na vseh merodajnih mestih protestirali. Banska uprava je namreč odločila, da ima občina pravico za leto 1934-1935 izterjati ta davek.

Rekostrukcija turške vlade se bo v kratkem izvršila. V ta namen je zbolel kmetijski minister Muhli in bo na njegovo mesto prišel bivši generalštabni podpolkovnik Azis Amih.

Italijanskega zunanjega ministra Ciana so nadvse slovesno sprejeli v Budimpešti, kamor je dospel včeraj s svojo soprogo. Politične sestanke je začel s slavnostnim krikom, kakor je to v navadi.

Seja mednarodnega urada za delo se bo na povabilo amerikanske vlade vršila v Washingtonu, kar smatrajo v Ženevi po toliko žalostnih skušnjah zadnjega leta za velik dogodek, ker bodo lahko gospodje od tega urada potovali enkrat v državo, ki ni članica ZN.

Vesti 14. novembra

Davčna bremena bodo prevalili v Grčiji z ramen gospodarsko šibkih, na ramena gospodarsko močnejših, kar bo edinstven dogodek v zgodovini modernih držav. Vsaj tako se glasi uradno poročilo grške vlade.

Mednarodno letalsko razstavo 15. po vrsti je včeraj odprl v Parizu predsednik francoske republike Lebrun.

Francoski radikalni socialisti so privatno še zmeraj za nevmešavanje v špansko državljansko vojno, kljub temu, da njihov zun. minister del Bos prodaja letala španski vladi, kakor ga z dokazi dolžijo francoski desničarski listi.

Novi romunski letalski minister se imenuje Karanfil. Tega je kralj Karol z včerajšnim odlokom postavil za novega ministra za letalstvo in za mornarico.

O duhovni in gospodarski avtarkiji južnovzhodne Evrope je govoril v berlinskem Inozemskem klubu bivši romunski gospodarski minister Manuelescu. Med drugim je kot mlado državo na tem koncu Evrope omenil tudi Turčijo.

Pregoni inozemcev v Rusiji so, kakor ponavadi, samo pretveza za pregone nezadovoljnih komunistov v ruski komunistični stranki sami.

Prava demokracija mora biti zmeraj dve leti za diktaturami, v tem smislu kritizirajo zafrkljivo angleški listi počasno delo angleške vlade na zunanje političnem področju in pri oboroževanju angleške vojske.

Zračno pehoto bo po vzorcu Francije osnovala tudi Anglija, kljub temu, da so se vojaški krogi takim poskusom zdaj upirali.

Madžarski regent Horthy pojde v Rim koncem meseca. Italijani bodo ta njegov obisk vrnili v prvi polovici decembra. Tako se glase najnovejša časnikarska ugibanja o tem predmetu.

Kolonijo izgnancev v francoski huajani bo ukinila francoska vlada in bo kaznence iz človekoljubnih nagibov rajši poslala v ječe. Do zdaj so v teh kolonijal delali na polju in se kolikor toliko gibali zunaj.

Nemčija želi miru z Vatikanom, tako je izjavil nemški poslanik na Dunaju von Papen budimpeštanskemu listu »Nemzeti Ujsag«. Von Papen tudi upa, da bo do sporazuma v kratkem prišlo.

Turško brodovje bo prišlo na Malto, da dokaže kako trdno je angleško-turško prijateljstvo, ki je napirjeno proti Italiji. Ta dokaz bodo izvedli menda prav ob začetku italijansko-angleških pogajanj.

Poljaki so veseli londonskih dogovorov in jih označajo kot velik uspeh zunanjega ministra Becka. Govore o mirovni fronti London—Pariz—Praga—Varšava. Temu pravijo naši listi osišče, kar je dobra označba, saj je razmerje med Prago in Varšavo tako, kakor bi drezal v osje gnezdo.

Za novega guvernerja angleške banke bodo po sklepu upravnega odbora na občnem zboru izvolili dosedanjega guvernerja Montagueja Normana, ki že 17 let varuje angleški funt in dobičke, ki so z njim v zvezi.

Prvega argentinskega poslanika v Nemčiji so slovesno sprejeli pred dvema dnevoma v Berlinu in pri tem izmenjali veliko lepih in vzpodbudnih besedi.

Nemški Rdeči križ je bistvena sestavina nove nemške države, tako je izjavil minister dr. Frick, kar je v zvezi z nemškim oboroževanjem in pripravljanjem vojne tudi verjetno, saj je Rdeči križ organizacija, ki svojo nalogo bistveno vrši v vojni.

Pod policijsko nadzorstvo je prišla univerza v Budimpešti, kar v zgodovini univerz ni nič posebnega. To se je zgodilo zaradi demonstracij proti Judom, katere so priredili študentje, člani puščičastih križarjev, ki so po vsem svetu trosili tudi protiboljševiške plakate. Policiji je to prineslo srečo, da je odkrila novo komunistično centralo.

Oborožen mir hoče predsednik angleške vlade Baldvin, kakor je povedal v včerajšnt razpravi o državni obrambi v angleški zbornici.

Države, ki so priznale italijansko cesarstvo bodo lahko sodelovale pri izkoriščanju Abesinije, tako razlagajo madžarski listi dunajske sklepe. Za Madžarsko bo prišel pri tem v poštev predvsem izvod grofov in obubožanih baronov, ker je Abesinija podobne vrste plemstvo v zadnji vojni povečini izgubila.

Spremembo meja si želi Turčija in sicer ji gre za okrožji Aleksandrette ter Antiohija, ki ležita na severni obali Ciperskega zaliva. Ti dve okrožji so Francozi osvobodili zase na mirovni konferenci v Parizu.

Zadnja seja odbora za nevmešavanje je trajala pet in pol ur. Razpravljali so o pritožbi Italije proti Sovjetski Rusiji.

Denarnemu sporazumu med Francijo, Anglijo, in Ameriko se bo pridružila v kratkem tudi Holandija, kakor pišejo londonski listi.

400.000 dolarjev bo zaslužil v boksarskem dvoboju z mojstrom pesti Joeom Louisom, amerikanski boksar, Braddok. Zato ceno bi si še marsikdo dal razbiti glavo.

Francosko libanonsko pogodbo o neodvisnosti libanonske republike pod francosko oblastjo, so podpisali včeraj v Beirutu.

Gdanski senat napadajo poljski listi, zaradi česar je senator Bether posredoval pri poljskem komisarju, naj bi dosegel, da tako pisanje preneha. Torej so senatorji tudi v Gdansku silno občutljivi za pisanje listov.

Župnik Finžgar se poslavlja od trnovske fare

Ljubljana, 14. novembra.

Menda ga ni med nami človeka, ki bi mu bilo ime F. S. Finžgar tuje. Vemo, kaj je našemu narodu kot pisatelj, kot javni delavec in kot človek, ki je znal ob vseh velikih, bodisi žalostnih, bodisi svetlih dogodkih povedati svojo izklesano besedo. Zdi se nam, da še ni dolgo, odkar nam je dal epos iz prve slovenske zgodovine »Pod svobodnim soncem«, eno izmed najbolj branih in najbolj poželnih del v naši književnosti.

Vsi vemo tudi, da Finžgar ni bil samo pisatelj, marveč je spadal v tisti stan ljudi, ki so orali prve brazde v kulturnem, gospodarskem in socialnem prebujenju našega ljudstva. Finžgar je bil slovenski duhovnik z vsem težkim, bridkim in lepim, kar ta poklic vsebuje.

Kot duhovnik se v nedeljo pisatelj Finžgar poslavlja od svoje službe v ljudskem občestvu, ki mu je bilo dodeljeno v skrb. To občestvo je trnovska fara v Ljubljani, ki bo jutri vzela slovo od svojega župnika.

Pisateljsko in kulturno delo Finžgarjevo poznamo. Potrebno pa je, da ob tem delovnem slovesu poudarimo tudi njegovo duhovniško delo. Finžgar je služboval najprej v Bohinjski Bistrici, od koder je šel na Jesenice, od tam pa v Kočevje, kjer je začel orati ledino slovenske narodnostne obrambe. Iz Kočevja je odšel v Idrijo, od tam pa k Sv. Joštu nad Kranjem. Nato je pastiroval še v Želimljah in v Sori. Leta 1918. ga je prezentiral ljubljanski mestni svet za župnika v Trnovem. Finžgarjevo delo v Trnovem je splošno znano. Trnovo se je za njegovega župnikovanja razvilo v pravi mestni okraj, toda vanj se je s tem naselila tudi znanilka velikega mesta — socialna stiska.

V Trnovem je Finžgar napravil nove zvonove, ki so med prvimi povojnimi bronastimi, prenovil je vso zunanjščino cerkve ter uredil notranjščino. Pod Finžgarjem je bila ustanovljena zadruga »Trnovski prosvetni dom«, dom prosvetnega dela, ki je v mestu prav tako potrebno, kakor je zanemarjeno. Posebno naporno in polno žrtvovanja je bilo njegovo delo, odkar je poslala Ljubljana v njegovo faro največ brezposelnih v znane kolonije na Barju. 50 brezposelnih pred pisarno v župnišču, to je že leta in leta vsakdanja socialna slika pred Finžgarjevimi vrati. Med reveže in poplavljence (pod župnijo spada tudi Barje) je razdelil za tisoče in tisoče podpor. Pod njegovim župnikovanjem je bil pridobljen od mestne občine svet, na katerem se bo gradila nova barjanska cerkev. Že zdaj je na Barju redna nedeljska služba božja v šolskih prostorih, — torej razmere, ki niso za duhovnika nič drugačne kakor v proletarskih pasovih evropskih velemest.

Pri vsem tem duhovskem delu za župnijo je bil Finžgar 12 let urednik Mohorjeve družbe, ki jo je dobil kot begunko na Prevaljah in je prav tedaj mnogo trpela, ko ni bilo ne sotrudnikov, ne jasnega načrta za bodoče delo. Življenje Moh. dr. je teh 12 let zvezano s Finžgarjevim bivanjem v Trnovem. Pod njegovim vodstvom je Mohorjeva družba pričela izdajati »Mladiko«, osnovala Mohorjevo knjižnico ter je izdala ogromno rednih in izrednih, važnih in pomembnih publikacij in knjig. Vse to delo je bilo tako velikansko, da moremo trditi, da bi zaleglo vsaj za dobre tri može. Povrh vsega pa je imel nešteto predavanj, kot predsednik je vodil Novo založbo, ki se je razvila iz male trgovine v eno najlepših zadružnih podjetij kot knjigarna in trgovina s papirjem. Če dodamo še, da je med vojno v Sori prevzel v oskrbo živinorejo deželnega odbora na Robežu in v Medvodah ter je bil ves čas vojne občinski tajnik in vodja aprovizacije, potem razumemo, da si je končno zaželel upokojitve. Saj je 5. avgusta t. l. minilo 42 let od njegove nove maše. Pokoj bo užival v svoji hišici, ki si jo je zgradil v Trnovem ob obrežju Gradaščice. To hišico je zgradil izključno iz prihrankov od svojega 40 letnega literarnega dela.

Zanimivo je tudi, kje je Finžgar spisal svoja literarna dela. V Želimljah je nastalo delo »Pod svobodnim soncem«, »Iz modernega sveta«, »Moja duša vasuje«; v Sori »Dekle Ančka«, »Prerokovana«, »Naša kri« in razne druge medvojne črtice. »Divjega lovca« je napisal kot kurat v kaznilnici, kot ljubljanski župnik pa je napisal »Verigo«, »Razvalino življenja«, novelo »Strici« ter razne medvojne in povojne socialne črtice in novele.

Trnovčani pripravljajo za soboto zvečer in nedeljo vrsto slavnosti, da čimbolj dostojneje spremijo svojega župnika v pokoj. Po načrtih arh. prof. Plečnika je izdelal trnovski rojak mojster g. Avg. Mencej svetilko, kakor ji zlepa ni primere. Ta svetilka bo kakor mala večna luč hvaležnosti svetila v cerkvi v spomin na župnika Finžgarja in na njegovo delo, delo slovenskega duhovnika med slovenskim ljudstvom.

Zanimivo predavanje prof. Baša na prosvetnem večeru:

Človek s Pohorja in Slov. goric

Ljubljana, 14. nov.

Kljub temu, da se je iz kino dvorane slišala vabljiva pesem abecede ljubezni, je sinoči ob napovedani uri občinstvo, ki z zanimanjem zasleduje vsak utrip slovenske zemlje in njenega človeka, napolnilo bsežno verandno dvorano, kjer se vrše prosvetni večeri. Že samo ime odličnega predavatelja in enega najboljših poznavalcev prave slovenske biti, prof. Franja Baša iz Maribora, ki je neprestano z največjo pozornostjo poslušal od blizu pesem naših mest, pesem njiv, vinogradov in gora, ni dopustilo, da bi v dvorani ostalo še kaj mučnega praznega prostora.

Iz Maribora, mesta, ki mu je pravo podobo in značaj dalo okoliško prebivalstvo, ki se je pomeščanilo, nas je predavatelj popeljal ven na deželo, visoko gori na Pohorje, v Slovenske gorice in še dalje tja v Prekmurje. Slike te dežele ne kažejo nikjer oblik, ki bi vzbujale v človeku fantazijo. To je zemlja, ki ne ustvarja pohlepa, zemlja, ki pusti človeka tam, kjer je bil. Njene oblike mu ne dajejo spodbude, da bi skušal poiskati kaj novega. Kar zadovoljen je s to enoličnostjo narave, s katero živi v istem, čeprav vedno enakomernem in monotonem utripu. Tu vidimo Pohorca, počasnega, skoraj nerodnega pa matematičnega računarja, ki le počasi stopa naprej, uspešno ali neuspešno. Po pohorskih kmetijah živi emancipiran človek, toda kmet, ki je rešil Pohorje Slovencem.

Vsa zavita v zelenje, od vinogradov do bukovih gozdov, je dežela tisočerih slemen — Slov. gorice. Ob hrib naslonjene leže tipične seliške vasi z viničarijami. Sredi sadovnjakov leže kmetije. Goričan je izrazito družabno usmerjen človek, ambiciozen, mož velike volje in sposobnosti, sposobnosti za posnemanje in prilagoditev na drugačne razmere, kakor pa vladajo v njegovi hiši doma. To je človek, ki prebira tudi Homerja in stika po različnih knjižnicah tudi za bibliografskimi deli.

Slovenjegradčan, ki živi na meji Pohorja tudi izraža manifestativno svojo religioznost. Mnogo bolj je priden kot pohorski človek. Njega spremlja na vsakem koraku težnja, biti prvi, biti bogat, t. j. imeti svoj dom, polje, vinograd in imeti sedež v cerkvi blizu oltarja... Med kmetom, zelarjem in viničarjem so tudi ostro začrtane razlike. Stanovska zavest je tako velika, da kar ni prav če se poročita dva od raznih stanov.

Na Pohorju vsega tega ni. Pohorski kmet je postal meščan, razmerje s temi ljudmi nekam meščansko. On ni privezan toliko na svojo zemljo kakor kmet iz goric. Uveljavi se raje pri industrijskem poslu ali pa postane vsaj voznik, toda ne z voli pač pa konji...

Predavatelj nas je nato za hip popeljal v Št. Jurij ob Ščavnici, kjer je doma izredna gostoljubnost, fantazija in silna poetičnost, ki je prav posebno značilna za ta kraj. V Veržeju, kraju pristnega humorja, smo slišali še opazko na račun nekega debeluharja: »Če bi bil tako debel, kakor si neumen, potem bi vlak, ki pelje proti Murskemu polju vozil okoli tebe 3 dni«, nato pa smo se že znašli ob klepetcih pri Sv. Antonu, ki so nekak simbol muzikaličnosti ljudi, ki žive tod. Človek, ki je v svojo gorico postavil neubran klepetec, ne uživa dobrega glasu. Pesem je tu nekaj, kar prihaja iz duše, nekaj nujnega, ne tako kakor na Pohorju, kjer je nekaj postranskega, nekaj, kar pride do izraza le v nedeljo v gostilni, in še to le kadar poje harmonika. V Slov. goricah je nabožna zdravica pesem, čeprav se govori.

Tudi Poljance smo videli in njihove večne boje, ki jih skoraj spravljajo ob dober glas. Toda zemlja, na kateri žive, je bila kraj zaporednih kolonizacij, ki niso prinašale miru. Poleg tega je tudi Drava s svojim neprestanim spreminjanjem struge, sejala in odlagala prepir na oba bregova, med Goričane in Poljance.

Po teh zanimivih sprehodih od konservativnih Pohorcev, gibčnih in dovzetnih Slovenjgradčanov do zadnjih slovenskih agrarnih kolonizatorjev v Prekmurju, ki jim pridna roka skrbno obrača brazde, se je na platnu prikazala slika pastirja — nezakonskega otroka. Na velikih kmetijah živi mnogo delavcev, ki si ne morejo ustvariti svojega doma... Žalostna slika, na katero slikar meče vedno bolj vpijoče barve.

Za zaključek je prof. Baš pozval poslušalce, naj se večkrat spominjajo našega Podravja. Zavedajmo naj se, da je Podravje in Pomurje ena četrtina Slovenije, po prebivalstvu pa ena tretjina, in da bi morda Slovencev in Slovenije ne bilo brez tega kosa zemlje ob meji in brez teh ljudi za severnim jezom...

Pod vtisom časopisne vesti, ki je v suhoparnih besedah poročala, kako se je družba mladih turistov, ki je zašla v neki steni nad Inomostom, borila za svojo rešitev in življenje, je napisal Dr. Fanck manuskript za svoj najlepši alpinski film

DANES PREMIERA V KINU UNIONU!

Beli pekel Piz Palü

Gustav Diessl
Leni Riefenstahl
in pilot Ernst Udet

Popoldanske predstave igra Rdeči križ

Ubijalec očeta - 2 leti robije

Celje, 13. novembra.

Pred malim senatom celjskega okrožnega sodišča se je danes zagovarjal 22-letni pos. sin Stojnšek Vincenc iz Vodul pri Žetalah, ker je z ostro sekiro tako pobil svojega očeta, da je ta izkrvavel.

Obtoženec je inkriminirano dejanje priznal. Omenjenega dne dopoldne je obtoženec do 15. ure oral na njivi svojih staršev. Pri delu mu je pomagal sosed Rampre Andrej, s katerim sta popila dopoldni 1 liter hruševca in popoldne še en liter. Ob 15. uri sta šla z vozom v gozd po drva in ko sta se vračala z naloženim vozom mimo domače hiše proti hiši soseda Rampreta, se je med domačimi vrati naenkrat oglasil njegov oče ter ga začel zmerjati s smrkovcem, rekoč, kje da hodi. Ker je obdolženec takoj uvidel, da je oče vinjen, je šel kar naprej proti sosedovi domačiji. Ko sta hotela razložiti drva, je začel oče groziti, da bo vse potolkel, ako se ne bo delalo po njegovi želji. Obdolženec mu je nekaj odgovarjal, nakar je oče pograbil za motiko in zamahnil z njo proti sinu. Obdolženec je zbežal proti domačemu hlevu, za njim pa je tekel njegov oče z dvignjeno motiko ter ga dohitel v bližini kolarnice pri hlevu. V tem hipu pa je oče že zamahnil zopet z motiko proti njemu. Obdolženec se je tudi tokrat srečno umaknil udarcu, istočasno pa pograbil sekiro, prislonjeno ob steno ter to sekiro hipno dvignil in udaril z ostrino očeta po vratu. Oče je šel po dobljenem udarcu nekajkrat okrog hleva in zraven močno krvavel. Kmalu pa se je zgrudil in izdihnil. Sin se je še vso noč potikal okrog, a naslednji dan se je sam javil sodišču.

Obdolženec je zatrjeval, da je bil oče večkrat vinjen, nasilen ter je ob takih prilikah največkrat pretepal svojo ženo.

Pri današnji razpravi je bil zaradi tega Stojnšek Vincenc obsojen na 2 leti robije in izgubo častnih pravic za dobo 2 let.

Marksizem tudi v Rušah?

Ruše, 14. novembra.

Z velikim zanimanjem opazujemo borbe, ki so nastale v Sokolu v Rušah. Bistvo dogodkov je sledeče: v ruškem Sokolu sta nastali dve skupini. Na eni strani so delavci pod vodstvom ing. Tržana (ki bo sedaj tudi v uredništvu novega tednika »Neodvisnost«), na drugi strani pa stari nacionalisti, o katerih je znano, da z narodnostnim prepričanjem res niso prekupčevali. Ti so bili tudi narodni tvorci »Malega Belgrada« ter so imeli dolgo vodilno besedo predvsem v Sokolu. Naenkrat pa so se začela v Sokolu trenja, o katerih pravijo, da so posledice udejstvovanja enega samega gospoda, ki da mu gre v račun, če doseže kak spor. Nacionalna skupina je označila svojo protiskupino za marksistično ter je opozorila na to tudi nadrejene sokolske instance. Te pa so izjavile, da je lahko Sokol v zasebnem življenju — kar hoče. To se pravi, da je lahko tudi internacionalist. Ta izjava nadrejenih sokolskih instanc je ruške Sokole-nacionaliste hudo prizadela. Niso vedeli, kaj naj store: s svojo nasprotno skupino niso hoteli biti v enem in istem društvu, izstopiti pa tudi niso hoteli, ker so bili oni dejanski tvorci in ustvaritelji ruškega Sokola. Iz te zagate so se rešili na ta način, da so prosili mariborsko Sokolsko župo, naj jim dovoli članstvo v sosednem, t. j. selniškem Sokolu. Stare ruške Sokole je torej izrinila nova skupina, ki jo — bodi povedano mimogrede — podpira tudi poslanec Krejči, ne da bi višji sokolski forum spričo delovanja te skupine kaj ukrenil. Primer, ki si ga velja zapomniti!

Spremenljivo vreme

Ljubljana, 14. nov.

Včeraj je šla v Zagreb skupina političnih vremenoslovcev; slutijo, da se bo vreme spremenilo in so šli v Zagreb vprašat, kaj naj oblečejo, da ne bodo zmrznili. Ko so se vračali, je deževalo...

Skladišče ukradenih koles 13 letnega tatu

Maribor, 13. novembra.

V Rušah so bili zadnje dni kolesarji v neprestanem strahu. Saj je tekom dveh tednov bilo ukradenih na vasi nič manj kot 5 koles, tat pa je po vsaki tatvini izginil, kakor da se je vdrl v tla. Orožniki so se zelo trudili, da so prišli uzmoviču na sled, v svoje največje začudenje pa so ga odkrili v osebi jedva 13-letnega šolarja Fridriha Matele. Fantek je tatvine takoj priznal in pokazal tudi skladišče, v katerem je hranil vseh pet ukradenih koles. Povedal je tudi, da jih je kradel v mraku, ko sta se vračala z očetom z dela. Njegov oče je cestar, fant pa mu je ob popoldnevih hodil pomagat. Ko sta šla z dela domov, je fant stekel naprej v vas ter oprezoval, kje bi bilo prislonjeno kakšno kolo brez gospodarja. Kar hitro ga je zasedel ter odpeljal v svoje skrivališče. Ljudje so sumičili vse druge naokrog, samo 13-letnega fanta ne in tako je lahko v kratkem času dveh tednov ukradel kar pet koles.

Dva požara v okolici Ptuja

Dne 11. t. m. okrog 3. ure zjutraj, ko je bilo prebivalstvo v globokem spanju, je izbruhnil požar v Spodnjih Jablanah pri posestniku in gostilničarju Jakobu Beranič. Požar je upepelil gospodarsko poslopje do tal z vsemi poljskimi pridelki vred. Vaščani so požar omejili in ogenj pogasili. Škoda znaša okrog 10.000 Din.

Drugi požar je bil v Apačah, občina Sv. Lovrenc na Dravskem polju, pri posestnici Katarini Vuk, kateri je zgorel skedenj in zraven stoječa stiskalnica. Tudi tu so domači s pomočjo vaščanov požar omejili in ogenj pogasili. Škoda je precenjena na 15.000 Din.

Konjski repi in svakovi tisočaki

Maribor, 13. novembra.

O tatvinah konjskih repov ter razpravi, ki se je zaradi teh tatvin vršila danes pred okrožnim sodiščem proti Vinku Špurerju, smo že poročali. Za 40 konjskih repov, ki jih je v svoji tatinski karijeri postrigel, je prejel Špurer izdatno plačilo: 11 mesecev strogega zapora in 2 leti izguba častnih pravic. Bila pa je kazen stroga posebej še zaradi tega, ker je bil Špurer zaradi tatvin že opetovano kaznovan.

Vršila se je danes pred malim senatom v Mariboru še druga zanimiva razprava. Pred sodniki se je zagovarjal star grešnik **Franc Marat**, vpokojeni narednik, ki je že pred leti občutno oškodoval občino z utajami, ki jih je izvršil kot inkasant mestnega električnega podjetja. Sedaj je prišel pred sodnike zaradi sila premeteno izpeljave prevare, s katero je izpeljal svojemu svaku 5 jurjev iz žepa. Marat je vedel, da ima njegov svak Josip Horvat, posestnik v Skokah, precej denarja pod palcem, da ga pa kljub sorodstvu njemu ne da. Zaradi tega je začel nagovarjati nekega Ivana Pulka, da mu lahko oskrbi lep zaslužek pri okrajnem glavarstvu. Pulko da bi namreč lahko izdeloval nosilnice za ranjence, ki jih namerava okrajno glavarstvo naročiti v velikem številu, da bi jih imelo za slučaj vojne v zalogi. Marat se je ponudil, da mu bo s svojimi zvezami pripomogel do naročila, da pa mora Pulko založiti pri okrajnem glavarstvu znesek 5000 Din. Pulko je revež in denarja ni imel, pač pa sta si bila dobra prijatelja s posestnikom Horvatom in Marat je pregovoril Pulka, naj zaprosi Pulka za posojilo. Horvat je šel prijatelju res na roko, ker pa ni imel gotovine, mu je izročil na 6000 Din glasečo se hranilno knjižico. Marat je vedel potem najti pota, da se je hranilna knjižica izpremenila v 5 jurjev, ki jih je spravil sam v žep. Pulku je dejal, da jih je zanesel na okrajno glavarstvo za kavcijo. Potem pa je še ponaredil potrdilo, v katerem Pulko izjavlja, da je prejel od Marata znesek 5000 Din. Pulko je dolgo čakal na naročilo za izdelovanje nosilnic, ko pa je ugotovil, da ga je Marat grdo prevaril ter ga uporabil samo kot orodje, da je prišel do svakovih tisočakov, je stvar prijavil. Marat pa je že med tem ves denar zapiskal. Danes so ga obsodili zaradi tega dejanja na 1 leto in 2 meseca robije ter na 3 leta izgube državljanskih pravic.

Prijet vlomilec

Celje, 13. novembra.

Celjska policija je danes dopoldne aretirala 28-letnega brezposelnega rudarja Bernarda G., ker je v eni oči hotel opraviti kar dva vloma. Ob 3. zjutraj je opazil mesarski mojster g. Zdolšek nekega moškega, ki je prišel skozi okno v njegovo stanovanje. G. Zdolšek je začel kričati, vlomilec pa se je krika seveda precej prestrašil in jo odkuril po tisti poti nazaj, po kateri je prišel. Blizu stoječi stražnik je zaslišal klic in odšel v ono smer. Spotoma pa je že zagledal moža, ki je tekel proti mestu. Stražniku se je posrečilo pri vojašnici Bernarda aretirati. Pri preiskavi na policijski stražnici so našli pri vlomilcu nekaj perila, klobas in sira. Možakar ni povedal, od kje ima to blago. Zjutraj pa je gostilničar g. Grobelnik na Sp. Hudinji ugotovil, da je bilo ponoči vlomljeno v gostilniške prostore in da je neznani vlomilec odnesel nekaj perila, klobas in sira. Nekaj stvari so našli pri vlomilcu Bernardu, nekaj jih pa še manjka. Bernard G. je dejanje priznal, pravi pa, da mu je pri prvem vlomu pomagal nek njegov prijatelj.

Jutrišnja postava Baska

Belgrad, 14. nov. m. Za jutrišnjo nogometno tekmo med belgr. klubom BASK in SK Ljubljano, je odbor BASK-a določil tole postavo:

Ivković, Čabrič-Kostić, Babič-Vojinović, Klisarič-Vojič, Demitrijević-Detlinger, Sekulič-Sarič.

Dr. Ljudevit Valjavec
finančni direktor v pokoju
je otvoril pisarno v Ljubljani,
Cesta 29. oktobra 23
kot finančno-pravni zastopnik.
Davčne, taksne zadeve itd.

Diplomatska borba na kurjem trgu

Včeraj so na Vodnikovem trgu podrli peto barako

Ljubljana, 14. nov.

Pod gornjim naslovom smo pred 8 dnevi objavili članek, ki se nanaša na razmere in dogodke na živilskem trgu. Od prizadete stranke smo sprejeli sedaj pojasnilo, ki ga sicer lojalno objavljamo tako, kakor smo ga sprejeli, a ne prevzemamo za vsebino pojasnila nobene odgovornosti.

Uredništvo.

Ker je imel članek v »Slovenskem domu« od 7. novembra 1936, na strani 3 pod »Diplomatska borba na kurjem trgu«, z ozirom na mojo obrt, namen in obsoje vredno tendenco, čitajočo javnost spraviti v zmoto, se tozadevno objavlja stvarna resnica, in sicer:

Vidne spremembe pri mesarskih stojnicah na Vodnikovem trgu v Ljubljani, so se predvzele na pobudo tržnega nadzorstva, ne toliko v korist licu trga, pridobivanju prostoro itd., temveč v korist zainteresiranih — a na mojo škodo, kot vdovo po najstarejšem mesarskem mojstru in najstarejši mesarski obrti v Ljubljani, ter se brez moje vednosti, takorekoč za mojim hrbtom pripomoglo mojemu bivšemu poslovodji, da je dobil celo kot vnanji mesar svojo lastno mesarsko stojnico na prostoru, kjer sva jaz in moj pokojni mož delovala nad 40 let, in to na način, da je mene z mojo obrtjo skoroda popolnoma izpodrinil ter mojo obrt onemogočil.

Za očuvanje svoje pravice, ter z obzirom na socialno čustvovanje, na katero se je pri tem vsem popolnoma pozabilo, niso bile potrebne prav nikake »diplomatske bitke«, saj vporaba takega izraza ni prikladna in je smešna, ako se obravnava o mesarskih stojnicah na Vodnikovem trgu, temveč so bile potrebne samo obstoječim pravilom odgovarjajoče pismene, kolkovane prošnje na merodajne oblasti, da iste ne bodo netočno poučene in da jim bo omogočeno pravilno odločati po obstoječih zakonih in pravilih.

V članku navedene mesarske lope so bile vse postavljene svoj čas ob zidu Mahrove hiše, za časa županovanja pokojnega župana g. dr. Perića, pa pomaknjene od zidu naprej na sedanja mesta, ob zidu pa novo postavljene manufakturne lope. To vse se je zgodilo po zahtevi mestnega tržnega nadzorstva in tržnega odbora, vendar pa na stroške prizadetih mesarskih mojstrov, danes pa se podirajo te mesarske stojnice in mesarje postavlja nazaj v manufakturne lope. Tudi to podiranje stojnic in adaptacija manufakturnih lop, se vrši zopet na stroške mesarskih mojstrov. Vporaba manufakturnih lop za prodajo mesa pa tudi ne odgovarja povsem potrebam, posebno v letnem času, ko lope nimajo ventilacije zraka, v vročini se meso predčasno kvari, dobiva slab duh, pod podom in ob zadelanem zidu se bode kaj kmalu zaredila razna golazen, vlaga in smrad v manufakturnih lopah pa nikakor nista koristna ali pa priporčljiva za prodajalne mesa. Žeparji bodo imeli pa ob manufakturnih lopah ob tržnih dneh ravno tako svoj »eldorado«, morebiti pa še lepšega ako ne bo pozornost in delovanje tržnega nadzorstva na višini.

Tudi sedaj, ko je podrta moja stojnica, stoje in zastirajo prodajalne v manufakturnih lopah, še gotove mesarske stojnice, ki imajo zato poseben privilegij in so lastniki teh stojnic prav dobro situirani, kar pri meni na žalost ni slučaj.

Nikdar nisem oporekala podiranju stojnic, pač pa sem prosila, da se pri podiranju ne delajo gotove izjeme, posebno pa, da moj bivši poslovodja ne dobi prostora za stojnico tam, kjer bi ga morala jaz dobiti, na kar se pa najmanj ni oziralo; ostala sem brez prostora.

(Dalje prih.)

Jutri poje najslavnejši svetovni baritonist operne arije iz „Bajazza" in „Cavalerie"
LAWRENCE TIBBETT
v prekrasnem filmu v KINU SLOGI
METROPOLITEN

Kulturni koledar

Čebašek Andrej

Dne 14. nov. 1820 se je rodil v Smledniku teolog Čebašek Andrej. V Ljubljani je obiskoval normalko in gimnazijo, ki jo je dovršil leta 1840. Po maturi je stopil v semenišče in bil 1844 posvečen. — V letih 1845—47 je bil gojenec Avguštineja, kjer je tudi promoviral za doktorja teologije. V jeseni 1852 je bil imenovan za prof. dogmatike in metafizike na ljubljanskem bogoslovju. Leta 1872 je postal častni kanonik in semeniško vodja, leta 1880 pa stolni kanonik. V letu 1886 je dobil naslov papeževega domačega prelata in kmalu nato apostolskega protonotarja.

Čebašek Andrej je bil duhovnik, ki se ni zapiral v ozke semeniške stene, ampak je z razumevanjem spremljal in komentiral razna javna politična in moralna vprašanja svoje dobe. Bil je sijajen govornik, okoli 30 njegovih govorov je prinesel »Cerkveni govornik«, ki ga je Čebašek izdajal z Jeranom, Stritarjem in Zamejcem. — Poleg tega, da je sodeloval pri Wolfovi izdaji sv. pisma, se je živahno zanimal tudi za cerkvene probleme, ki so tisti čas razburjali katoliško javnost. V obširni razpravi je obdelal razločke med pravoslavno in rim. katol. cerkvijo, pisal o civilnem zakonu, ločitvi šole in cerkve, in definiciji papeževe nezmotljivosti. Čebašek je bil med ustanovitelji katoliške družbe na Kranjskem (1869), ki je izdajala »Glase katoliške družbe«, katere je tudi nekaj časa urejeval. V katoliški družbi je vzklila ideja prvega slovenskega katoliškega shoda in Čebašek je bil predsednik pripravljalnega odbora.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, sobota, 14. novembra: Jozafat.
Nedelja, 15. novembra: Leopold.

•

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in mr. Komotar, Vič.

•

Drama: Na ledeni plošči. Izven.
Opera: Lucia di Lammermor.
Kino Union: Beli pekel Piz Palü.
Kino Matica: Škrjanček poje — žvrgoli.
Kino Sloga: Grad Hubertus.

* KINO *
TEL. 22-21 UNION
Dr. Fanckov najveličastnejši alpinski film
Beli pekel Piz Palü
Gustav Diessl — Leni Riefenstahl
Popoldanske predstave igra Rdeči križ
TEL. 27-30 SLOGA
Nepreklicno poslednjič Ganghoferjev film
Grad Hubertus
Danes 4 predstave in to ob 14·15, 16, 19·15 in 21·15 uri
Jutri premiera velikega opernega filma
Metropoliten
Poje slavni bariton Lawrence Tibbett
TEL. 21-24 MATICA
Lehárjeva šlagerepereta „Wo die Lerche singt"
Škrjanček poje - žvrgoli
Marta Eggerth - Hans Soehnker
PREDSTAVE OB DELAVNIKIH OB 16., 19.15 IN 21.15 URI NED. IN PRAZN. 15.,17.,19. IN 21. URI

Ali ste že kupili vstopnice in spored za Hubadov koncert 16. t. m.? Vstopite v Matično knjigarno, kjer vam bodo ponudili vstopnice za nizko ceno, obenem pa si nabavite natančen spored s sliko Mateja HUBADA. Še prej pa si oglejte izložbo istotam, da boste doznali, da sodelujejo na tem koncertu odlični ljubljanski mešani in moški zbori. Predvsem pa moramo omeniti Slovenski vokalni kvintet, ki je tudi radevolje obljubil sodelovanje. Koncert bo v veliki filharmonični dvorani točno ob 20. uri.

Krščansko žensko društvo v Ljubljani bo drevi ob 8. uri zvečer priredilo v verandni dvorani hotela Union Martinov večer. Na sporedu bodo razne zabavne točke. Vstopnine ni. Vabljeni vsi.

KINO SLOGA TELEFON 27-30
Ob 11. dopoldne po globoko znižanih cenah
muzikalna veseloigra **ABC ljubezni**
Luise Ullrich - Paul Hörbiger

VI. poljudno-znanstveno predavanje Prirodoslovnega društva. Univ. prof. dr. ing. A. Krák. **Estetika mostnih zgradb.** V svojem predavanju nam bo g. profesor predočil važnost izoblikovanja zunanje oblike mostov na eni strani z ozirom na statične potrebe nosilne konstrukcije, na drugi strani pa z ozirom njihovega estetičnega pomena v pokrajini in v celotni sliki naselbine. Kako rešujejo ta problem v inozemstvu in kako se je v zadnjem času pojmovanje estetike mostnih zgradb razvijalo, nam bo pokazal predavatelj na številnih starejših in modernih objektih iz Švice, Nemčije, Češkoslovaške, Francije in nordijskih držav Švedske in Finske. Številni diapozitivi itd. Predavanje bo v torek 17. t. m. ob 20. uri v dvorani Delavske zbornice. Vstopnina 6, 4, 2 Din.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani

DRAMA
Začetek ob 20. uri
Sobota, 14. nov.: »Na ledeni plošči« Izven.
Nedelja, 15. novembra: »Vesela božja pot«. Izven. Cene od 20 Din navzdol.

OPERA
Začetek ob 20. uri
Sobota, 14. nov.: »Lucia di Lammermoor« Izven Gostovanje g. Josipa Rijavca.
Nedelja, 15. nov. ob 15: »Pod to goro zeleno«. Izven. Znižane cene od 30 Din navzdol.
Ob 20: »Hoffmannove pripovedke«. Izven.

•

„Študiram atletizam..."

Ljubljana, 13. novembra.

Od časa do časa se po ljubljanskih kavarnah in gostilnah pojavljajo neznanci, pristopajo k mizam gostov ter ponujajo listke, ki vsebujejo njihovo sliko, ime in popis ter cilj njihovega potovanja. So to namreč večinoma tujci, Avstrijci, Nemci, največ pa jih je seveda z juga. Ti ljudje so prav za prav sila »podjetni«, to se pravi zmožni, na poceni način se preživljati: ob velesejmih smo jih imeli priliko videti ob izvajanju najraznovrstnejših umetnosti, po trgih smo gledali že več akrobatov, končno se še kje pojavi na šolah s priporočilom kakšen pevec in godec ali »pisatelj« ali »slikar«, ki kar sam razprodaja svoje brošure ali umetnine. Zanimivo je ob nedeljah popoldne sesti kje v predmestju — kjer ni policije blizu — v krčmo in opazovati: vsake pol ure gotovo nastopi kdo, ki kaj prodaja ali prikazuje, poje ali igra, nato pa pobira. Spomnim se takega odraslega moža, ki je požiral drobno cestno kamenje, potem pa s klobukom pobiral naokrog. Beračev ob teh prilikah niti ne omenjam, saj jih je nič koliko.

Četudi so vsi ti ljudje včasih zelo vsiljivi in nesramni (človek beži iz mesta, da se odpočije, a so vam že za petami!), vendar imajo še vsaj malo morale; vedo namreč, da morajo najprej nekaj **delati**, če hočejo pobirati. Nekaj nemogočega pa se človeku zdi, če vam stopi ob pozni uri v kavarno širokopleč južnjak ter vam položi na mizo listek, s katerim se (v srbohrvaščini seveda!) predstavi: ta in ta, zraven slika (kakor, da bi že njegova pojava sama ne bila dovolj, oziroma preveč!), govori grški (!), francoski, nemški itd., študira »atletizam«, prosim, da mi v tem pomagate. Lepo je prav za prav tako potovati na tuje stroške in študirati... Nima sicer kakšnega priporočila od ministrstva, niti od kakšnega kluba, kar se vsekako spodobi pokazati, ni pa tudi eksotičen tip (nekoč se je po Ljubljani klatil tak živobarven severnjak in se imenoval »kralja«), da bi mu človek kaj »pomagal«. Vem, ljudje dajejo, da se ga znebijo od mize, ampak s tem je treba nehati! Lahko bi si ta človek omislil vsaj slovenske formularje svojih vizitk. Ne bi ga to stalo nad 20 Din. Zanimivo je, če takemu »potniku« nič ne daste, kako je užaljen; saj se ga je treba bati, kako vas debelo pogleda. Priporočam mu, da gre študirat naš atletizem med kmečke fante, ki bi mu na licu mesta pokazali učinek krepkih mišic.

Epidemija tatvin v trgovinah

Ljubljana, 13. nov.

Kriza v vseh panogah gospodarstva je povzročila veliko razrvanost v trgovsko moralo in solidnost, kar se očituje ne samo pri trgovcih, marveč tudi pri nameščencih. Prav letos kriminalna statistika zaznamuje **izredno veliko tatvin, poneverb in prevar v trgovski stroki.** Ti specialni delikti letos percentualno nadkriljujejo slične delikte na drugih poljih. Ta pojav je res potreben globokejšega študija z gospodarsko-socialnega vidika. Mnogi trgovski nameščenci so prav mizerno plačani. Nekateri trgovci pritiskajo na nizke plače in skušajo nameščence obremenjevati z najrazličnejšimi posli, za katere bi morali najeti druge moči. Jeze pa se tudi nad kolegi-trgovci, ki prav dobro plačujejo svoje nastavljence. Tako se je boljši in uglednejši trgovec, ki upošteva gmotni položaj svojih nameščencev, izrazil: »Če jih slabo plačam, si pa sami plačajo s tatvinami na skrivaj.«

Okrožno sodišče, tako kazenski senat in kazenski sodnik-poedinec, je zadnji čas skorajda zatrpano z manjšimi in večjimi aferami, ki izvirajo iz tatvin, poneverb in prevar v trgovski branši. Kriminalisti računajo, da odpade od vseh deliktov najmanj 10% na to specijaliteto.

Tat iz bojazni pred odpustom

V ponedeljek 9. t. m. se je pred sodnikom-poedincem g. Rajkom Lederhasom vršila druga večja razprava. Predmet: velike tatvine v trgovini s šivalnimi stroji na Sv. Petra nasipu. Na zatožni klopi 7 oseb. Tvrdkin sluga Tone P., 38-leten mož, je bil dobro plačan. Tedensko 300 dinarjev, o veliki noči in o božiču nagrado v višini tedenske plače in razne bonitete pri nakupu blaga. Dve leti in pol je ko sraka odnašal najrazličnejše blago iz skladišča. Izročal ga je svojemu tajnemu kompanjonu, bivšemu trgovskemu potniku Matiji K. Ta je blago prodajal po prav nizki ceni in je imel mnogo odjemalcev. Izkupiček sta si delila.

Nenavaden motiv

Obtoženi Tone P. je pred preiskovalnim sodnikom in zadnjič pred sodnikom g. Lederhasom navajal za motiv tatvinam nenavadno okolnost, namreč — **strah pred odpustom in brezposelnostjo.** Navajal je:

»Hotel sem si zasigurati eksistenco po eventualnem odpustu iz službe. Tudi brezposelnosti sem se bal!«

Sodnik: »Kdo vas je tako naučil?«

»Obtoženec: »Neki sozapornik, s katerim sem bil prve dni v skupnem zaporu na policiji.«

Sodba: Zaradi prestopka tatvine P. na 10 mesecev strogega zapora, K. zaradi prikrivanja in razpečavanja ukradenega blaga na 3 mesece in 10 dni zapora. Dva druga na manjšo pogojno kazen, dva sta bila oproščena.

Afera s 100.000 Din

Pred sodnika g. Rajka Lederhasa so vstopili 2 odvetnika in mlad trgovec. Proti trgovcu je državno tožilstvo uvedlo kazensko preiskavo zaradi 100.000 Din, ki naj bi jih prisleparil od drugega trgovca. Preiskava je bila ustavljena. Oškodovanec je dvignil po svojem odvetniku »subsidiarno tožbo«. Včeraj bi se imela vršiti razprava. Oškodovančev odvetnik: »Umikam obtožbo!« In vsi so zapustili dvorano!...

Velika poneverba 160.000 Din

Preiskovalni sodnik je končal preiskavo proti 37-letni, samski knjigovodkinji in blagajničarki Katarini S. iz Ptuja, ki je osumljena — kar zanika —, da je od 1934 naprej pri tvrdki Ivan Jax & sin poneverila okoli 162.400 Din. Državno tožilstvo je proti njej dvignilo obtožbo zaradi prestopka prevare in tatvine.

Novo gnezdo nemorale odkrito

Celje, 13. novembra.

Komaj je minilo mesec dni, ko smo poročali, da je policija odkrila v Novi vasi pri Celju pravo brezno nemorale, ko moramo poročati o drugem prav enakem primeru. Policija je namreč ugotovila, da je obstojala v Gaberju in delovala neka »delavnica«, ki se je bavila z istim poslom kakor »sanatorij« v Novi vasi, namreč z odpravljanjem človeškega plodu. V zvezi s tem odkritjem ni bila izvršena sicer še nobena aretacija. Zaradi preiskave, ki je v teku, za sedaj ne moremo objaviti nobenega imena. Oblastem pa želimo, da bi opravile svoje delo čim temeljitejše, da se iztrebi ta nečedni poklic iz našega mesta.

Čehi proti udeležbi Jugoslavije in Romunije

v tekmovanju za srednjeevropski pokal

Konferenca udeležencev, ki je odločila, da bosta v letu 1937 igrali tudi Jugoslavija in Romunija vsaka s svojim najboljšim moštvom za Srednjeevropski nogometni pokal, je imela še en odmev.

Klubi, ki igrajo v češkoslovaški nacionalni ligi, so na svoji zadnji seji sklenili, da odločno zahtevajo, naj tudi v l. 1937 ne bo nobenih izprememb v igranju za srednjeevropski pokal in naj ostane vse pri starem. Praški klubi so mnenja, naj mesto Jugoslavije in Romunije igra še po en češkoslovaški in avstrijski ali madžarski klub, češ da bo to imelo za posledico večje zanimanje za to tekmovanje in tudi boljši finančni uspeh, kot pa če sodelujeta Jugoslavija in Romunija.

Za Švicarji so torej prišli še Čehoslovaki. Protest je sicer malo pozen, vendar si pa velja ta sklep češkoslovaških klubov zapomniti.

Nov slovenski tednik

Ljubljana, 14. novembra.

S prvim decembrom začne izhajati v Mariboru nov tednik, ki se bo imenoval »Neodvisnost«. Tiskan bo v Mariborski tiskarni ter bo imel štiri strani velikega formata, kakor ga ima n. pr. belgrajsko »Vreme«. V uredništvu tega lista bodo med drugimi ing. Teržan iz Ruš, dr. Kovačič iz Košakov ter učitelj Vranc iz Studencev. Kakor pa vse kaže, bo vodstvo lista v rokah gg. Reharja in Hiti-ja. Kakor znano je bil g. Rehar do prihoda sedanjega urednika g. Frana Vatovca šef-urednik »Mariborskega Večernika«. Urednik »Večernika« je bil tudi gospod Hiti, in sicer nekako do prihoda g. dr. Vatovca. V zvezi z vsemi temi okolnostmi je ustanovitev novega tednika, ki bo — po izjavah — tednik samo začasno, prav zanimiva. Ustanovitelji lista zatrjujejo, da bo list nadstrankarski in da se bo v prvi vrsti bavil z gopodarskimi vprašanji.

Na današnjem trgu

Ljubljana, 14. nov.

Čeprav je vreme deževno, vendar je današnji živilski trg poln. Posebno je založen perutninarski trg, to pa zaradi jutrišnje Martinove nedelje. Že zgodaj se je slišalo s trga gaganje gosi in kriki petelinov. Poleg tega dela trga pa je bil založen tudi sadni trg in je bilo prodanih precej jerbasov in košev hrušk in jabolk.

Petkov ribji trg je bil srednje založen, srednje dober je bil tudi promet. Rib je bilo okrog 400 kg, ostalo je le nekaj sladkovodnih. Cene se niso bogve koliko izpremenile. Videti pa je, da je morskih rib čedalje manj. Sardelice so bile po 14 din kg, zlatice in luben 40 din, list in trilje po 36 din, cipli 26 din, zobatec je veljal 32 din, ščuke 16 do 20 din kg, krapi 14 din, postrvi 40 din, smuč 20 din, raki 36 din in pajki komad 10 din. Tun je bil 28 din kg. Jastog, ki pa je bil na trgu en sam je šel za 70 din.

Perutninski trg je poln živega in neživega blaga. Martinove gosi se dobe za 45 50 din, purmani za isto ceno, race 20—25 din komad, kure 20 do 34 din, piščeta par 25 din, zajčki pa od 6 do 8 din komad. Jajčka veljajo vložena 1 din, sveža po 1.25 din ali 8 komadov za kovača.

Na sadnem trgu je največ jabolk, ki se dobe že od 3 din dalje, malo dražje pa so hruške, ki jih je tudi manj. Slabše od 3 do 5 din kg, boljše pa od 5 din naprej. Kostanj velja od 2.50 din liter. Grozdje se dobi od 5 din dalje. Nekaj je bilo tudi drena in babjega zoba, ki so ga plačevali po 3 din. Orehova jedrca se podražujejo in so že po 18 din kg, dočim so celi orehi kg 6 din, isto ceno imajo lešniku. Izmed gob je največ sivk, čebularjev in lisičk.

Na živilskem trgu pa je veliko krompirja kg 1 din ali 2 kg 1.75 din, zelja, glave od 2 din navzdol, salate, fižola itd. Cene so bile še dokaj zmerne.

Mariborsko gledališče

Sobota, 14. novembra ob 20. uri: »Ukročena trmoglavka«. Red C.

Nedelja, 15. novembra ob 15. uri: »Ciganski primaš«? — Ob 20. uri: »Prva legija«. Gostuje v proslavo svoje 25-letnice ljubljanski režiser Milan Skrbinšek.

Od tu in tam

Belgrajska združena opozicija se bo najbrže razširila in bo sprejela v svojo sredo še socialistično skupino prof. Nedeljka Divca. Pod tem imenom pa se skriva tudi Dragoljub Jovanović, ki je prejšnje čase veliko govoril in potoval, a se ni mogel usidrati med združeno opozicijo prav radi svojega marksistično barvanega programa, ker je temu na tihem, a vztrajno nasprotoval dr. Maček. Ta dva in še nekaj drugih bi radi vstopili v združeno opozicijo kot posebna skupina, torej kot poseben sestavni del.

Dr. Mačka bodo Zagrebčani gledali v filmu prvikrat te dni, ko bodo vrteli film o veliki kmetski prireditvi, ki je bila v Zagrebu pred dvema mesecema.

Včeraj je sodišče v Zagrebu razglasilo sodbo proti udeležencem pri Kerestinskih pokoljih in je obsodilo pet udeležencev na sledeče kazni: 2 na šest mesecev zapora, 2 na tri mesece, 1 pa na dva meseca. Vsem se šteje preiskovalni zapor. Vsi ostali pa so bili oproščeni. Državni pravdnik in branilci so priglasili proti razsodbi priziv.

Star tat se je spreobrnil in bo pisal — romane. Tako je zagotavljal upravitelja kaznilnice v Stari Gradiški Jernej Ječič, ki je v tej gostoljubni hiši odsedel 3 leta zaradi velikega števila tatvin. Imel je namreč to nesrečo, da je v zaporu zbolel in delno oslepel. Sluh pa je popolnoma zgubil. Že v zaporu je napisal veliko in obsežno knjigo o svojem burnem življenju in pravi, da bo še mnogo takega napisal. Nič čudno ne bo, če bo senzacij željno občinstvo segalo po njegovih knjigah, saj poznamo precej podoben primer že v Ljubljani.

V Severni Dalmaciji obstoja močno gibanje, da bi se nanovo ustanovila nekdaj slavna ninska škofija. Na prihodnjem sestanku narodne skupščine bodo obravnavali konkordat s sveto stolico in se bo ob tej priliki razpravljalo tudi o ustanovitvi ninske škofije. Vendar pa ni gotovo, da bi to škofijo le formalno ustanovili, upravljal pa bi jo kar šibeniški škof. Toda 96 župnij, ki leže na ozemlju nekdanje ninske škofije, je poslalo svojo zahtevo po samostojni škofiji na vsa merodajna mesta. Vse župnije so proti skupnosti s Šibenikom.

Pristaniški promet v Šibeniku stalno narašča in so zato začeli na vse strani pritiskati, da bi se pristanišče razširilo in to še prej, preden se bo dogradila unska proga. Za to so že izdelali načrte.

V Uni pri Bihaču so ustanovili včeraj trije ljudje, med njimi tudi Slovenec inž. Mirko Rohlic. Zaposleni so bili vsi pri gradnji železniške proge Bihač-Knin in so se na večer z dela vračali z motornim čolnom domov. Toda motor jim je odpovedal, voda je nesla čoln nazaj. Potniki niti opaziti niso mogli, da jih je voda tako naglo gnala proti slapu pri Ripču. Naenkrat jih je slap potegnil. Rešil se je le en Rus, ki je pravočasno skočil s čolna in z veliko muko splaval proti bregu, kjer se je prijel za vrbo.

Dva Madjimurca, ki sta doma tik ob meji, so pred nedavnim prijeli pri prestopu v Avstrijo avstrijski financarji in ju zaprli. Bila sta ovadena, da tihotapita v Avstrijo. Ker pa svojega dela nista priznala, so ju dva dni mučili in pretepali. Enega pa so odvedli v sodne zapore, odkoder pa je pobegnil. Ko ga je tik ob meji opazila obmejna patrola, je skočil v reko Rab in jo preplaval.

Devet mesecev je divjal in moril okrog Čazme razbojnik Jurij Malvič, ki je bil pobegnil iz kaznilnice v Lepoglavi. V zlati svobodi je takoj ustanovil novo roparsko družbo, ki ji je bil glavar. Skrival pa se je pri kmetih, ki jih je pod pretnjo smrti prisilili, da ga niso izdali oblastem. Največkrat pa se je skrival po gozdovih, kamor je redko stopila noga človeka. Malvič je postal neomejen gospodar teh gozdov. Pred dvema dnevoma pa je glavarja razbojnikov in enega njegovih pajdašev zalotila orožniška patrola, ki je prežala na nje okrog hiše kmeta Štrbenca, ki je razbojnike vedno skrival in hranil. Vnel se je boj s streljanjem, ki so se ga udeležila oba razbojnika in kmet. Orožniki so nazadnje morali z bajoneti naskočiti hišo, pri tem pa sta padla razbojnik in kmet, dočim je Malvič ušel.

Muslimani v Bosni so za čas svojega posta ramazana prepovedali vstop v džamije vsem ženskam, ker se je dogajalo, da so se zakrivale ne samo mohamedanke, temveč tudi druge, da so lahko varale policijo in se vlačile po nočnih lokalih.

V Mostarju imajo malega 5-letnega dečka Meha Fočiča, ki se je že tako mlad izkazal kot izreden računar. Vsako računsko nalogo reši takoj, mnogo prej, preden jo zastavljalec sam izračuna na papirju. Fanta bodo sedaj uporabili, da bo nastopal v kinu v korist revnih otrok. Zanimivo je, kako so v fantičku odkrili tak talent. Pri njegovem očetu je stanoval mlad dijak, ki se je pogostokrat učil matematiko na pamet in zraven glasno. Meho ga je večkrat poslušal in ga sproti opozarjal, kaj je bilo napačno. Fantič pa ne zna niti pisati niti brati. Sedaj je v Zagrebu v reji pri vdovi pokojnega Stjepana Radiča.

Reven delavec, ki je bil uslužben na zagrebški pošti, je težko zbolel, da se je moral podvreči operaciji na želodcu. Operacija je bila težka. Po operaciji pa je nastopilo nepričakovano močno krvavenje. Potrebna je bila transfuzija krvi. Ker pa ni bilo v bližini nobenega takega ponudnika, se je operater dr. Stojić odločil, da bo sam dal svojo kri revnemu delavcu. Transfuzija je bila uspešna, stanje delavca se je obrnilo na boljše, da je izven nevarnosti.

Upravni odbor Glavne zadružne zveze je na svoji zadnji seji odpovedal službo dosedanjemu generalnemu tajniku g. Vargi, na njegovo mesto pa je postavil dr. Juretiča, podpredsednika Glavne zadružne zveze in predsednika Zadružne zveze v Zagrebu ter g. Davidoviča.

Nemška letovišča v Slov. goricah

Sv. Ana v Sl. gor., 13. nov.

»Slovenski dom« je že večkrat poročal o gibanju Nemcev ob naši severni meji, ki imajo svoje domove in posestva v Avstriji, pri nas ob severni meji pa velike viničarije z obsežnimi vinogradi. Ti Nemci so se od letošnje spomladi pričeli prav živahno gibati s preurejevanjem svojih posestev. Zasadili so več velikih novih vinogradov in velike sadonosnike z najboljšimi vrstami sadja. Svoje hiše prenavljajo in gradijo velike stavbe z našimi delavci in jim tudi primerno plačajo. Lastniki posestev Nemci sami nadzirajo delo in govorijo v nemškem jeziku. Komu pa bodo služile te stavbe, nam še danes ni znano. Naše oblasti naj bi jim ne dajale takšne svobode in prostosti, **ker nam to utegne tekom let iz narodnih ozirov škodovati, če bi si Nemci ustanovili v naših lepih Slovenskih goricah ob meji cvetoča letovišča. Te razgledne točke Slov. gorice bi lahko postala slovenska letovišča, ki bi nam bila v denarno in narodno korist in bo služila za napredek gospodarstva in razvoj naše kulture.**

Tisoč in ena zanimivost

Večni mornarji

Angleški listi naštevajo čudake, ki so zapustili kopno radi neprestanega potovanja. Francoski pisatelj Alain Gerbault, nekdanji vojni letalec in prvak v tenisu, je spisal več knjig na krovu svoje deset-tonske jadrnice, s katero je popolnoma sam prepotoval ves svet. Zdaj, po dolgoletnem tavanju, se je naselil na Taitiju, a najbrž ne bo dolgo zdržal med domačini. Drugi »večni mornar«, angleški major v p. Long, si je najel kabino na oceanskem parniku in potoval iz Anglije v Avstralijo pa nazaj, dokler niso prodali ladjo za staro železo. Zdaj se je preselil s svojimi knjigami in pohištvom na drug parnik in se zopet vozi naprej. Slično življenje ima tudi bogata danska starka Cecilija Lütcken, s to razliko, da prestopa takoj na drugo ladjo, čim dospe prva v pristanišče. Tudi ta potnica že več let ni spala na kopnem. A med vsemi sličnimi čudaki prednjači ameriški bogataš Bayard Brown, ki si je nekoč kupil krasno ladjo, da bi potoval okoli sveta. Naposled se je tako udobno počutil v luki v bližini mesta, da jo ni mogel zapustiti. Mornarji so čakali, stroji so bili zakurjeni, in to je trajalo 36 let, dokler ni umrl Brown na krovu svoje ladje, ne da bi slednja dvignila sidro.

Če ne bi bilo bogatašev

»Paris Soir« je zračunal, koliko bi pridobil sleherni Francoz, če bi zaplenila in razdelila vlada med prebivalstvom vse nacionalno premoženje. Bogataši, lastniki vrednostnih papirjev, bi potem izginili. A koliko bi bilo s tem pomagano revežem? Premoženje vseh francoskih bank in delniških družb v znesku 36 milijard frankov bi zadostovalo, da bi prejel sleherni Francoz po eno delnico v znesku 900 frankov. Slednja bi vrgla do 80 frankov letno, kar znaša sedanji skupni zaslužek francoske trgovine in industrije 3 in pol milijard frankov. Naposled bi lahko prejel vsak Francoz po 1.250 frankov kot svoj delež zlatega zaklada Francoske banke, ki znaša 50 milijard frankov. A seveda bi morala država takoj obdavčiti to premoženje. In to pomeni po dosedanjem davčnem ključu, da bi pridobil posameznik samo do 5 frankov, t. j. 15 Din dohodkov na mesec. Ali ne bi pomenilo to premalo jajc in preveč kokodakanja...

Cerkev brez zvonov

Nova cerkev v Sefordu na Angleškem ima namesto zvonov samo gramofon in zvočnik. Nabavila si je tudi zalogo plošč in po potrebi oddaja zvonenje rimske stolnice sv. Petra, pariške Notre Dame itd. Cerkovnik gre v zvonik samo zato, da bi navil gramofon in obrnil stikalo, ki dovaja elektriko zvočniku.

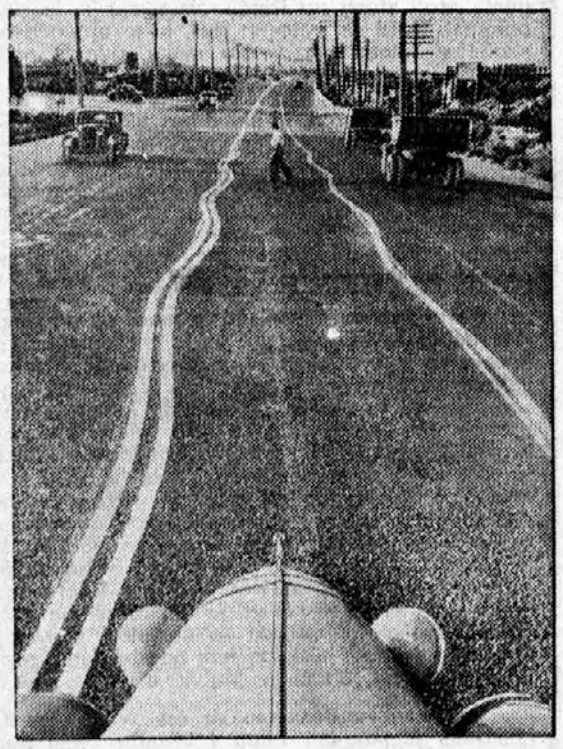

Varnostni znaki, ki so jih v Los Angelesu zaradi megle napravili po cestah za šoferje. Krivine na črtah opozarjajo na nevarna križišča.

„Za noben denar"

Skupina angleških psihologov je žrtvovala dokaj časa in denarja, da bi ugotovila, koliko resnosti pripisuje povprečen meščan razširjenim krilaticam: »Tega ne bi bil jaz storil za noben denar«, »Kaj vse bi bil dal za to« itd. Preiskava je seveda ugotovila, da ne smemo dobesedno tolmačiti slične vzdihljaje, a v ostalem prispevala nekaj presenetljivih podatkov. Tako je pristal neki ugleden mož na to, da bi za 100 funtov šterlingov nagrade pojedel živega hrošča. A zato se ni našlo nikogar, ki bi hotel proti 5 funtov odškodnine »postati pijan kakor čep«. Toda več ljudi bi si dalo odrezati roko ali nogo proti odškodnini, ki bi se zdela smešno nizka zavarovalnicam. Veliko bogatašev bi plačalo celo premoženje, če bi smelo opazovati obešenje zločinc, se udeležiti lova na slone ali sprejema pri Mussoliniju ali Hitlerju. Več žen bi bilo pristalo na 5 mesecev prisilnega dela proti odškodnini v obliki brezplačnega potovanja okoli sveta. Moški niso hoteli zato žrtvovati nad 2 mesca ječe.

Spomenik angleške artiljerije v londonskem Hyde-parku, kjer so pred kratkim praznovali Angleži obletnico sklenitve miru.

Feničani v Juž. Ameriki

Arheolog Bernard de Silva Ramos je zbral v angleški knjigi »Prazgodovinski ameriški napisi« podatke 15-letnih raziskovanj v Braziliji in dospel do presenetljivega zaključka, da so poznali Feničani južne Amerike že 2500 let pred Kolumbom. Po dolgih naporih se mu je posrečilo prečitati tudi poprej znan skrivnosten napis na skalovju blizu Gavee, ki se glasi: »Tir, Feničanska. Badecir, Išbaalov prvorojenec«. Badecir ali Baltazar, Išbaalov (Stobalov) sin je vladar v Tiru v IX. stoletju pred Kr. Napis izvira nedvomno od njegovih trgovcev, ki so obiskovali Južno Ameriko. Njih jadrnice so izkoriščale oceanske struje in imele vmesna oporišča po otokih med Afriko in Ameriko. Ta ugotovitev razlaga tudi doslej skrivnostna semitska imena posameznih krajev v Južni Ameriki, kjer so morale obstojati kolonije feničanskih in pozneje židovskih izvoznikov. Strokovnjak sklepa, da lahko govorimo o azijskih vplivih na početke južno-ameriške kulture, ki so bili razvidni, dasi težko umljivi tudi iz stavbenih spomenikov nekdanje države Inkov.

Voda dražja od vina

Samo prebivalci naše Suhe Krajine in Dalmacije si morejo predočiti velikanski pomen vode v Afriki, kjer povzroči največ dela sodni oblasti. Arabske pravljice poznajo vodo kot simbol lepote in sreče. Prastara določila skrbijo za pravično razdelitev vode med prebivalci. A posamezni hribovski knezi (šejki) le zajezijo včasih iz same pohlepnosti potoke na svoje področju, da bi potem obdavčili vasi ob dolenjem toku, ki nujno rabijo vodo za namakanje polj. Zakon seveda prepoveduje »vodno odkupnino«, in navadno naposled razderejo orožniki protipostaven jez. Slična usoda je zadnjič doletela v Maroku starega šejka Ali Ibn Sikua, ki je zajezil rečico in prodajal vodo samo »na debelo«, kar je zopet obogatilo na račun kmetov številne vmesne prodajalce. Voda v tem okraju je postala dražja od vina. Priče iz bližnjih vasi so pravile, da bi najrajši namakali vrtove in njive z lastnim vinom, če bi bilo to mogoče. Šejk je bil obsojen na zapor in 25 tisoč frankov globe, ki jo je rad plačal. Maroška pravica je počasna, in je bil zaslužil veliko več v onih letih, ko je neovirano izkoriščal svoj jez.

Umetna strela

V »Palači izumov« na pariški svetovni razstavi 1937. leta bodo zbrani modeli vseh strojev od najstarejše in do sedanje dobe. Med njimi bo posebno zanimal velikanski stroj za statično elektriko, po načrtu prof. Jolinta. Njegova zunanjost je znana vsem, ki so se učili fizike na srednji šoli. Dve krtači se drgneta ob kolo. Dve krogli levo in desno zbirata elektriko. Pri doseženi zadostni napetosti švigne vmes iskra. Joliotov stroj ne pomeni ničesar načelno novega, toda njegovo kolo meri 25 m, stebriča 12 m in krogli po 3 m. Stroj razvija 5 mil. voltov napetosti in sprožena iskra meri do 3 m, kar bi zadostovalo za pravo strelo. Obe krogli sta votli in služita kot opazovališča za znanstvenike, ki jim ne more škodovati zunanja velikanska napetost. Po zaključku razstave bo nameščen ta, na svetu največji elektrostatičen stroj, v posebnem, 35 m visokem laboratoriju, kjer bo z njim poskušal pros. Soliot na čelu skupine fizikov iz Radio-instituta doseči cepitev atomskega jedra.

Nesrečni kiti

Skandinavska, Rusija, Amerika in Avstralija, ki obvladajo skoro ves svetoven lov na kite, ga zdaj poskušajo omejiti, ker bodo sicer morski velikani kmalu popolnoma izumrli. Sedanja tehnika je tako daleč, da pobije sleherno oporišče v teku 4-mesečne lovske dobe od julija do oktobra vsaj po en tisoč živali. Oglejmo si na primer norveško kitolovno postajo ob rtu Clotsu na koncu severno-zapadne avstralske obale in 260 km daleč od najbližje naselbine. Tu je zasidrano pet motornih čolnov s topiči, ki sprožijo osti. Razen poveljnika, ki je istočasno kapitan in topničar, ima vsak od njih še po 5 mornarjev. Čim zagleda kapitan kita, ki se prikaže na površju, da bi zajel zraka v pljuča, krene takoj na kraj, kjer se po njegovi domnevi mora prihodnjič prikazati kit. Potem sproži top, in osti s posebnim nabojem takoj usmrtijo žival. Čoln pritrdi nato kita k najbližjemu, s postajnim znamenjem opremljenemu plavajočemu sidru, sam pa odhiti zopet na lov. Navadno plavajo kiti po trije skupaj. Družina šteje enega mladiča in starše. Lovec meri najprej po samici, kajti samec potem čaka nanjo v domnevi, da se bo vrnila. Če pa je zadet najprej samec, takoj izgine samica z mladičem v globini. Lovci praviloma prizanesejo mladičem. Postajno moštvo, ki opazuje lov, potrebuje samo četrt ure, da bi opravilo z ubitim kitom. Najprej v teku 5 minut sname gorenjo plast maščobe. Nato z železnimi vilami razdere okostje in dobi ven še notranjo mast, ki se takoj prekuha in se razlije v posebno posodo. Poprej so vzeli lovci kitu še zobovje, ki je bilo potrebno za ženske steznike. A zdaj nima to blago nobene tržne vrednosti. Največ težkoč povzročijo lovcem morski psi, ki se v jatah zakadijo v obstreljenega ali že mrtvega kita. V sličnih primerih večkrat dobi postajno moštvo, ki prihiti na strel, samo oglodano kitovo okostje.

Filmska igralka **Marlene Dietrich** s svojim možem.

Obvestila

Trnovščani. Drevi ob osmih se poklonimo in poslovimo od našega ljubljenega župnika Franca Sal. Finžgarja, ki odhaja po 18-letnem truda polnem in obilo blagoslovljenem delu in župnikovanju v Trnovem v zasluženi pokoj. Farani in vsa trnovska društva se zberejo drevi ob osmih na trgu pred župniščem, ki bo slavnostno razsvetljeno, pa tudi cerkev bo za ta dan dobila svečano lice. Združeni pevci društva Krakovo-Trnovo, cerkvenega pevskega zbora in Prosvetnega društva Trnovo, ter železničarska godba »Sloga« priredijo za slovo podoknico. Pred podoknico, ob tričetrt na osem naj se na župnijskem dvorišču pri vhodu v zakristijo zbero po en zastopnik vsakega društva, oziroma organizacij, ki delujejo v Trnovem, da se skupno poklonijo g. župniku. Trnovčani! Pokažimo svojemu duhovnemu voditelju in odličnemu možu ob slovesu vso svojo ljubezen in hvaležnost. Pripravljalni odbor.

Martinov večer bo jutri v Rokodelskem domu, Komenskega ulica št. 112. Na sporedu je igra »Dva gospoda in en sluga« in razne pevske in glasbene točke. Predprodaja vstopnic je dopoldne od 10.—12. Pričetek je ob 7. zvečer.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Podroben program ljubljanske in vseh evropskih postaj dobite v najboljšem in najcenejšem ilustriranem tedniku »Radio Ljubljana«, ki stane mesečno samo 10 Din.

Sobota, 14. novembra: 12.00 Plošča za ploščo, pisana zmes pesmic veselih in godbe za ples — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Plošča za ploščo, pisana zmes pesmic veselih in godbe za ples — 14.00 Vreme — 18.00 Za delopust! 18.40 Pogovori s poslušalci — 19.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac. ura: Kako je Turčija po Omer paši Latasu uvedla reforme v Bosni (Ahmed Muradvegovič iz Zagreba) 19.50 Pregled sporeda — 20.00 O zunanji politiki (g. dr. Alojzij Kuhar) — 20.20 Martinovanje — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Operetna glasba (Radijski orkester).

Drugi programi

Sobota, 14 novembra: Belgrad: 19.15 Srbski večer 22.10 Kavarniška godba — 23.00 Plesne plošče — *Zagreb:* 20.00 Violina 21.00 Lahka glasba — 21.30 Tamburice — 22.10 Harmonika — *Budimpešta:* 19.30 Igra — 22.00 Ciganska glasba 22.45 Operni orkester — 21.00 Violončelo — 22.30 Plesna glasba — *Nemške postaje* imajo ob 20.10 različne zabavne programe — *Beromünster:* 19.50 Zbor — 21.15 Kvartet — 21.00 Švicarska ura — 22.15 Simfonični koncert — *Bukarešta:* 20.10 Plesna glasba — 21.45 Orkestralni koncert.

„Naročajte Slov. dom"!

Sven Elvestad: 1

Zlodej se dolgočasi

Prvo poglavje.

Generalni ravnatelj Štefan Brede, znan industrijski magnat, je zajtrkoval danes v zrcalni dvorani; nato se je prijetno prepustil času, kar je v njegovem življenju bilo popolnoma nerazumljivo.

Tega si preje nihče ni mogel misliti, da bi mogel Brede zapraviti uro dragocenega poslovnega časa ob kavi, cigari in kozarcu konjaka.

Toda bilo je ozko zvezano s spremembo, ki je s včerajšnjo slovesnostjo nastopila v življenju generalnega ravnatelja.

Njegovi poslovni in njegovi osebni prijatelji — prvi so bili gosti, drugi pa precej redko posejani — so mu snoči priredili ljubko slavje v rokokojski dvorani. Pri tej priliki so padle pomembne besede o njegovi važnosti za gospodarsko blagostanje naroda. Zato se je na mnogih krajih vzbudilo veliko začudenje ter se polastilo vsega poslovnega sveta, ko je prišla v javnost novica, da se je Brede odločil, da se bo do daljnega umaknil s svojih vodilnih mest.

Tega nikdo ni pričakoval. Vsi so se navadili dejstva, da so videli v Bredeju neomajno podobo, človeka, ki je določen, da še desetletja dolgo vodi v poslovnem svetu. Njegova hitra življenjska pot, njegove izredne sposobnosti, njegovo bogastvo, vse to mu je določalo vodilno vlogo.

Pa tudi v politično življenje države bi lahko mogočno posegal, ko bi se mu javno življenje ne gnusilo, bil je namreč zgolj trgovski človek in nič drugega, zaključena enota, neka naravna sila, in mnogim je vlival strah s svojo neusmiljeno neizprosnostjo. Na zelo viden način pa se je tudi izogibal mode, da bi bil ljubitelj umetnosti, kar se je zadnja desetletja v denarnih krogih tako razbohotilo. Ničesar ni razumel o likovni umetnosti in tudi za gledališče ali godbo se ni zanimal. V sredi našega modernega časa je bil zastopnik suhega, očakovskega tipa iz sredine prejšnjega stoletja. Tudi v njegovi zunanjosti je bilo nekaj, kar je pomagalo temu tipu do izraza, ostro izrezan obraz in hladen, ki se je vznemiril ob najmanjšem vzgibu šale ali predrznosti.

Bil je brez razumevanja za usodo drugih ljudi, kar je imelo svoj vzrok najbrž v tem, ker nikdar niti ene bitke ni izgubil. Povsod je bil najnaravnejši zmagovalec.

Njegova osebnost pa je imela kajpada tudi tisto čudovitost, ki vliva zaupanje in občudovanje, kajti vsi so se morali ukloniti pred njegovo ustvarjalno silo in njegovim temeljitim spoznanjem. Že njegovo ime samo je zadostovalo kot poroštvo za uspeh kakega podvzetja. In bilo je značilno, da se zdaj ob njegovem odstopu to zaupanje niti v eno podjetij ni omajalo, ki je bil pri njem udeležen. Vsi so bili prepričani, da Štefan Brede ne bi nikdar zapustil ladje, ki bi ji grozila nevarnost.

Ostalo je le začudenje nad njegovim odstopom samim. Zasebni razlogi, ki jih je bil navajal javnosti niso zadovoljili. Kateri so bili ti razlogi? Najprej so govorili o slabem zdravju in o pojemajočih živcih, toda oni, ki so mu v teh dnevih prišli blizu, so morali tudi to domnevo zavreči.

Tako ni preostalo nič drugega, kakor da so stvar sprejeli kot izvršeno dejstvo, kot kretnjo močnega moža, ki ni nikomur polagal računov za svoja dejanja, marveč je le dejal: Tako hočem, gospodje, in mir besedi!

Slavnost v rokokojski dvorani je nosila sijaj zapete odličnosti. Navzoči so bili najbolj znani zastopniki vsega, kar je solidno preneslo krizo, zastopniki resničnih vrednot, pristni premožniki, ki že njihova imena sama kakor staro zlato zvenijo. Preizkušen vodja hotela je stal in prisluškoval zamolklemu, brezstrastnemu šumenja glasov okrog podkvaste mize, ki se je tako zelo razlikovala od nervoznega, nekoliko preglasnega hrupa one druge visoke finančne družbe, ki njih vidne sledove predstavljajo ogromne bančne palače v norveškem glavnem mestu, in ki odmev trudnega kašljanja revizorjev v njih le še podkreplja njih pustobo, kakor tudi koraki samotnega učenjaka vse bolj povečujejo praznoto ogromnih Karakalovih toplic v Rimu.

Dan po banketu se je Brede pokazal v zrcalni dvorani istega hotela. Bil je sam, nem in čmeren, svoja naročila je izražal s kimanjem, ko je natakar pospravljal mizo. Jedel je brez veselja in popil pol steklenice srednjega rdečega vina. Niti kava in havanska cigara ga nista razpoložila. Zato pa mu je preko potez spreletel bežen žarek začudenja, ko je mimo njegove mize prišel mlajši poslovni prijatelj in pozdravil. Oster opazovalec bi v tem začudenju lahko videl spako, in sicer spako, ki nastane iz nerazpoloženja. Pri velikem denarnem mogotcu se je izrazila neka posebna negotovost. Njegov odzdrav je bil izredno zapet, kakor da bi ne hotel pokazati zaupljivosti do človeka, ki se sredi delovnega časa pokazuje v javnih restoranih.

Okrog štirih popoldne je generalni ravnatelj prišel domov. Tu je bilo že vse pripravljeno za njegov odhod. Služinčad se je pod vodstvom starega vseznalca Johansena pridno trudila, da spravi stanovanje v red, to se pravi v nered, kakor se to dogaja po vseh starih meščanskih družinah pred potovanjem: zavešajo se okna, ravnotako pohištvo in lestenci. Brede je šel hitro skozi te sobe v svojo zasebno sobo in jo zaprl za seboj. Nenavadno stanje mu je šlo na živce.

Bredejevo stanovanje nikakor ni bilo elegantno. Od rane smrti svoje žene je gojil le najpotrebnejšo družabnost. Večja udobnost mu ni bila prijetna, zadovoljen je bil s srednjo primernostjo stanovanja, z domačnostjo, ki mu je nudila mir in tihoto. Temačnost je prevladovala v takem domu, nikakih veselih barv ni bilo po stenah, marveč podobe starih mojstrov, težko in črno pohištvo.

»Slovenski dom« izhaja vsak delavnik ob 12. Mesečna naročnina 12 Din. za inozemstvo 25 Din Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III. Telefon 2994 in 2996. Uprava: Kopitarjeva 6. Telefon 2992. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: K. Čeč. Izdajatelj: Ivan Rakovec. Urednik: Jože Košiček.